

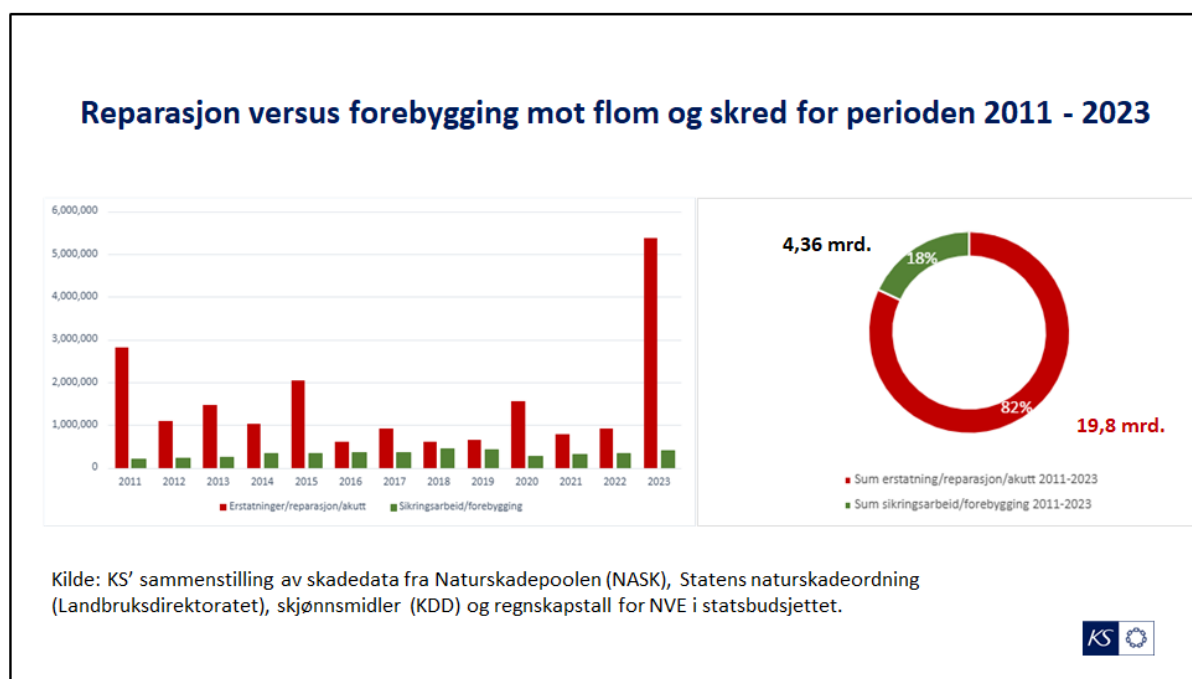
Fra:	Ole Jørgen Grann	Dato:	16.12.2025
Til:		Dokument nr.:	25/03671-1
Kopi til:			

Nasjonal ekspertutvalg for klimatilpasning - innspill basert på innspillsmøte 11. desember 2025

Hva slags konsekvenser har klimaendringene for Norge, og hva kan vi gjøre?

Presentasjon av KS med følgetekst til innspillsmøte for regjeringens ekspertutvalg om klimatilpasning.

Forebygging i stedet for reparasjon

En oversikt KS har utarbeidet over naturskader (flom og skred) for perioden 2011–2023, viser at 19,8 milliarder kroner (82 prosent) har vært brukt til reparasjon, mens 4,36 milliarder kroner (18 prosent) ble brukt til forebyggende sikringstiltak (Se figuren over). Tall for 2023 viser skadekostnader på hele 5,38 milliarder kroner som er det største beløpet registrert til nå, og om lag det dobbelte av kostnadene i 2011. Dette skyldes i hovedsak de store naturskadehendelsene som følge av ekstremværet «Hans» og «Lille Hans» i 2023.

Meldingen til Stortinget om flom og skred (2023–2024) ga et foreløpig estimat for de direkte skadekostnadene knyttet til ekstremværet «Hans» på om lag syv milliarder kroner. Da ble ikke indirekte kostnader f.eks. knyttet til infrastruktur som er ute av funksjon, og ikke-prissatte kostnader f.eks. knyttet til helse og miljø tatt med.

Fra Naturskadefondet (Landbruksdirektoratet) ble det i perioden 2011–2016 gjennomsnittlig betalt ut nærmere 173,5 millioner kroner i årlig erstatninger. I perioden 2017–2023 var gjennomsnittlig årlig utbetaling på nærmere 53,7 millioner kroner. Utbetalingene for 2023 var 35,4 millioner kroner. Ny lov om statlig naturskadeerstatning trådte i kraft 1. januar 2017. Det er uvisst om lovendringen har påvirket endringer i utbetalingene.

Se Status kommune (s. 122-125)¹ for mer info om økt risiko for naturskade, nedbørrelatert klimapåvirkning i kommunene og overvann.

Forebygging nytter – et case fra Trysil

Positive konsekvenser av å forebygge?!

- Trysil sentrum under vann under flommen i 1995
- Flomvern ferdig i 2009
- Investering 19 mill. kroner
- Gå tørrskodd ved neste flom i 2014
- Har noen gjort empiriske beregninger på hva investeringer har spart samfunnet for, når neste hendelse inntraff?

Flommen i 1995 (også kalt Vesle-Ofsen) rammet kommunesenteret Innbygda i Trysil hardt med store deler av sentrum lagt under vann. Kommunen hadde de største skadene på indre Østlandet pr. flateenhet. Flomvern sto ferdig i 2009 som tåler litt i overkant av en 200 års flom og kostet knappe 19 millioner kr. Da en ny storflom rammet Trysil i 2014, unngikk man at Innbygda igjen ble satt under vann og investeringen hadde betalt seg.

Ingen beregning ble foretatt for å vurdere sparte kostnader ved ny flom i 2014. Det er grunn til å anta at det fortsatt ikke gjøres beregninger på hva slike investeringer har spart samfunnet for, når neste hendelse inntreffer. Det bør vurderes å få gjort denne type beregninger for å kunne tallfeste den empiriske nytteverdien av forebygging. KS kjenner kun til at slike beregninger er gjort i Sverige og Italia gjennom Copernicus-programmet.

¹ <https://www.ks.no/fagomrader/statistikk-og-analyse/status-kommune/status-kommune-2025-der-folk-bor/>

Store forskjeller i hvordan staten og kommunesektoren finansierer gjenoppbygging etter skade.

Tvillingbroene over Laugen ved Ringebu – gjenoppbygging etter «Hans»

Istandsetting av Randklev jernbanebro høsten 2023.
9,5 mnd. ute av drift

Istandsetting av Randklev bilbro vinteren 2024.
22,5 mnd. ute av drift

Bildene viser tvillingbroene over Gudbrandsdalslågen ved Ringebu som ble skadet under ekstremværet «Hans» i august 2023. Mens jernbanebroen var gjenoppbygd etter 9,5 måneder tok det 22,5 mnd. før bilbroen var istandsatt. Dette skyldtes bl.a. prioritering og praktiske forhold.

Staten (BaneNor) dimensjonerte for 200-årsflom. Fylkeskommunen forsterket fundament og erosjonssikring, men uvisst om det ble sikret for 200-års flom. For begge tiltakene var det en oppgradering.

Eksemplet viser også store forskjeller i hvordan staten og kommunesektoren (fylkeskommunen) får finansiert gjenoppbygging etter skade på infrastruktur. Staten har bedre finansierings-muligheter som i praksis tar langt større høyde for klimaendringer ved gjenoppbygging, mens dagens erstatningsordninger ikke har anledning til å innebefatte dette. Omkostningene for fylkeskommunene blir større, da de ikke finnes ordninger for en oppgradering til en klimatilpasset standard, slik staten i praksis har.

Skjønnsmidler – den eneste ordningen for kompensasjon for ødelagt kommunal- og fylkeskommunal infrastruktur, stiller krav om tilbakeføring til opprinnelig tilstand – mellomlegget til ev. oppgradering må den enkelte dekke selv enten ved lånefinansiering eller å ta fra andre viktige fylkeskommunale oppgaver. I praksis bidrar disse forskjellene til at klimatilpasningstiltak i kommunesektoren får ulike vilkår som igjen kan bidra til økt klimasårbarhet.

Føre-var, etter-snar eller på-stedet-hvil?

Hindringer for «mer» og «bedre» forebygging

Datainnsamling

- Ingen systematisk datainnsamling på kostnader ved tilpasningstiltak.
- Arbeidskrevende å samle data om skade på fysisk infrastruktur og sammenligne dette med kostnader på drift og vedlikehold
- Behov for å gjøre eksisterende skadedata mer tilgjengelig

KS gjennomførte i 2015 en FoU² om kost-nytte ved forebygging versus gjenoppbygging av kommunal infrastruktur, og har i en årrekke bl.a. i konsultasjonsmøter med staten uttalt et sterkt behov for økt finansiering av forebyggende tiltak innen naturfare (og overvann).

Rapporten har sett på forebygging versus reparasjon innen fysisk infrastruktur (VA, veier og havner) og bygg, gjorde vurderinger for 13 ulike case på hendelser i kommuner og i staten og utviklet bl.a. en metode for kostnadsvurdering.

Foruten datamangel var bl.a. manglende økonomiske ressurser, manglende overordnet vurdering av klimasårbarhet, mangel på tverrsektorielt samarbeid og svake forsikrings- og finansieringsordninger årsaker til begrensninger i gjenoppbygging tilpasset klimaendringene.

I en rapport³ KS fikk utarbeidet i 2019 for små- og mellomstore kommuner fremgår det bl.a. at lokal innsats i stor grad blir utløst av negative hendelser, men få av kommunene har frie inntekter som kan føre til vesentlig økonomisk egeninnsats til kostnadskrevende tiltak. Det er lettere å få til en «etter-snar» enn en «føre-var» strategi i klimatilpassningsarbeidet. Samtidig skal det understrekes at kommunene raskt gjennomførte reparasjoner til nødvendig funksjonalitet.

² <https://www.ks.no/fagomrader/forskning-og-utvikling-fou/fou-rapporter/kostnader-ved-forebygging-vs.-gjenoppbygging-av-kommunal-infrastruktur>

³ <https://www.ks.no/fagomrader/samfunnsutvikling/klima/klimatilpassing-i-sma-og-mellomstore-kommuner/>

Høyere ambisjonsnivå for klimatilpasning i kommunene, men...

Ambisjonene til å drive klimatilpasningsarbeid i kommunene har økt !

MEN det er noen behov:

- **Kompetanse og kapasitet**
- **Finansieringsordninger**
- **Gjenoppbygging til mer robust standard**
- Disse behovene utfordrer **samfunnets totale klimasårbarhet** og dermed dagens **samlede tilpasningskapasitet** i Norge.

Et dybdeddykk i ti kommuner (2023)⁴, og vår siste nasjonale spørreundersøkelse fra 2024⁵ viser at ambisjonsnivået og viljen til å drive klimatilpasningsarbeid i kommunene har økt. Likevel er det barrierer som gjør at kommunene ikke får gjort jobben på den måten som er nødvendig.

Kompetanse og kapasitet (bemanning) må styrkes på alle forvaltningsnivåer samtidig og i sammenheng om vi skal kunne skape et klimarobust samfunn.

Nye og/eller utvidede **finansieringsordninger** som ivaretar gjenoppbygging tilpasset klimaendringene, må utvikles. I dag må gjenoppbygging til mer robust standard dekkes av egne driftsbudsjetter, i konkurranse med andre budsjettposter.

KS har tidligere utredet en ny finansieringsmodell⁶, der forskere foreslår en ny separat ordning for naturskade for kommunal infrastruktur, bortsett fra for bygninger. Ordningen skal kun gjelde naturskadeforsikring og ikke være knyttet til tegning av annen forsikring.

Den tredje største barrieren er **mangel på statlig samordning**, det mener 49 prosent av de spurte kommunene (n= 169). Dette er en dobling av kommuner som oppfatter manglende samordning som en barriere siden forrige undersøkelse i 2021, og er over tid den nest største enkeltendring i hele undersøkelsen.

Kommunesektorens udekkede behov på disse områdene utfordrer **samfunnets totale klimasårbarhet** og dermed dagens **samlede klimatilpasningskapasitet** i Norge.

⁴ <https://www.ks.no/fagomrader/samfunnsutvikling/klima/hoyere-ambisjonsniva-for-klimatilpasning-i-kommunene/>

⁵ <https://www.ks.no/fagomrader/samfunnsutvikling/klima/trenger-mer-ressurser-for-a-mote-klimaendringer/>

⁶ <https://www.ks.no/fou-sok/2017/164034/>